

EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

2012 M. LIEPOS 1 D. – 2012 M. RUGPJŪČIO 31 D.

**APŽVALGĄ PARENGĖ: LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO
TEISMO TEISINĖS ANALIZĖS IR INFORMACIJOS DEPARTAMENTAS**

EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
(2012 m. liepos 1 d. – 2012 m. rugpjūčio 31 d.)

APMOKESTINIMAS	3
2012 m. liepos 12 d. prejudicinis sprendimas byloje.....	3
Dėl pastato tiekimo pripažinimo tiekimu prieš pirmą jo panaudojimą (Šeštosios PVM direktyvos 4 str. 3 d. a p.), kai šio statinio perstatymo darbai atliekami tiek prieš, tiek po tiekimo	4
2012 m. liepos 19 d. prejudicinis sprendimas byloje.....	4
Dėl daiktinio turto vaisių (miško medienos) tiekimo, kurį fizinis asmuo vykdo, kad likviduotų <i>force majeure</i> padarinius, pripažinimo ekonomine veikla apmokestinimo PVM tikslais	5
2012 m. liepos 19 d. prejudicinis sprendimas byloje.....	6
Dėl apmokestinamojo asmens, laikinai savo privatiems poreikiams naudojančio dalį verslui skirto ilgalaikio turto, teisės atskaityti pirkimo PVM už išlaidas, skirtas atlikti ilgalaikius šio turto pertvarkymus.....	7
MUITINĖS VEIKLA	8
2012 m. liepos 19 d. prejudicinis sprendimas byloje.....	8
Dėl lokomotyvų standartiniuose kuro bakuose esančio kuro apmokestinimo importo mokesčiais	9
LAISVĖS, SAUGUMO IR TEISINGUMO ERDVĖ	10
2012 m. liepos 19 d. prejudicinis sprendimas	10
Dėl Reglamento Nr. 987/2009 nuostatų taikymo laiko atžvilgiu	11
Dėl vaiko auginimo kitoje valstybėje narėje laikotarpių įskaitymo, skiriant senatvės pensiją	12
2012 m. liepos 19 d. prejudicinis sprendimas	13
Dėl patikrinimų, kuriais pasienio ir migracijos tarnybų pareigūnams leidžiama tikrinti asmenų tapatybę, pilietybę ir buvimo šalyje teisėtumą pasienio su kitomis valstybėmis Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo susitariančiosiomis šalimis ruože.....	13
SOCIALINĖ POLITIKA.....	16
2012 m. liepos 5 d. prejudicinis sprendimas	16
Dėl nacionalinės teisės aktų, kuriais suteikiama besąlyginė teisė dirbti iki 67 metų amžiaus ir leidžiamas savaiminis darbo sutarties nutrūkimas mėnesio, kurį darbuotojas sulaukia šio amžiaus, pabaigoje, teisėtumo	16

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ir Teisingumo Teismas, ETT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimui ir Vyriausiasis administracinis teismas neprisiima atsakomybės už šių procesinių dokumentų vertimus. Oficialius ir išsamius sprendimų tekstus galite rasti Teisingumo Teismo interneto svetainėje <http://curia.europa.eu/> ir Europos Sąjungos teisės interneto svetainėje <http://eur-lex.europa.eu/>

APMOKESTINIMAS

2012 m. liepos 12 d. prejudicinis sprendimas byloje

J.J. Komen en Zonen Beheer Heerhugowaard BV prieš *Staatssecretaris van Financiën* (C-326/11)

Terminai: 1977 m. gegužės 17 d. Šeštoji Tarybos direktyva 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas (toliau – Šeštoji direktyva) – 13 straipsnio B skirsnio g punktas, skaitomas kartu su 4 straipsnio 3 dalies a punktu – Pastatų ir žemės, ant kurios jie stovi, tiekimas – Pastato, kuriame vykdomi statybos darbai siekiant jį perstatyti į naują pastatą, tiekimas – Darbai, kuriuos po tiekimo tęsė ir užbaigė pirkėjas – Neapmokestinimas pridėtinės vertės mokesčiu (toliau – PVM).

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas ginčas tarp *J.J. Komen en Zonen Beheer Heerhugowaard BV* (toliau – *J.J. Komen*) ir mokesčių administratoriaus dėl nekilnojamojo turto įsigijimo sandorio atleidimo nuo perleidimo mokesčio; atleidimo, kuris pagal Nyderlandų teisę priklauso nuo šio sandorio apmokestinimo PVM.

Nustatyta, kad 2004 m. vasario 6 d. *J.J. Komen* įsigijo nuosavybės teises į nekilnojamojo turto dalį, apimančią komercines patalpas prekybos centre. Šio nekilnojamojo turto tiekimas buvo laikomas įvykdytu tą pačią dieną. Siekiant aptariamą nekilnojamąjį turtą perstatyti į naują pastatą, pardavėjo prašymu ir sąskaita prieš *J.J. Komen* įsigyjant komercines patalpas jau buvo atlikta nemažai griovimo darbų. Po šio įsigijimo *J.J. Komen* toliau tęsė perstatymo ir rekonstrukcijos darbus, todėl atlikus visus darbus – tiek pardavėjo, tiek *J.J. Komen* sąskaita – pastatytas naujas pastatas. Niekada vykstant pastato perstatymo procesui dėl darbų neatsirado neužstatytos žemės.

Dėl nekilnojamojo turto tiekimo *J.J. Komen* gavo pranešimą dėl perleidimo mokesčio perskaičiavimo. Ginčui dėl šio sprendimo pasiekus kasacinės instancijos teismą, šis nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti, ar Šeštosios direktyvos 13 straipsnio B skirsnio g punktą, skaitomą kartu su 4 straipsnio 3 dalies a punktu, reikia aiškinti taip, kad pastato, kuriame siekiant pastatyti naują pastatą (renovuoti) pardavėjas iki tiekimo atliko perstatymo darbus, kuriuos po tiekimo pratęsė ir užbaigė pirkėjas, tiekimas nėra neapmokestinamas PVM.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką sąvokos, vartojamos Šeštosios direktyvos 13 straipsnyje numatytiems atleidimo nuo mokesčio atvejams apibrėžti, turi būti aiškinamos siaurai, nes jie yra bendrojo principo, pagal kurį PVM apmokestinamas kiekvienas apmokestinamojo asmens prekių tiekimas ir paslaugų teikimas už atlygį, išimtis. Tačiau šių sąvokų aiškinimas turi atitikti tokiais atleidimo nuo mokesčio atvejais siekiamus tikslus ir nepažeisti fiskalinio neutralumo principo, būdingo bendrajai PVM sistemai. Taigi ši siauro aiškinimo taisyklė nereiškia, kad sąvokos, kuriomis apibrėžiami šiame 13 straipsnyje numatyti atleidimo nuo mokesčio atvejai, turi būti aiškinamos taip, kad jie netektų poveikio (20 punktas).

Šeštosios direktyvos 13 straipsnio B skirsnio g punkte numatytas neapmokestinimo PVM atvejis taikomas senų pastatų ar jų dalių ir žemės, ant kurios jie stovi, tiekimui. Tačiau pagal šios direktyvos 4 straipsnio 3 dalies a punktą valstybės narės gali apmokestinti PVM pastato ar jo dalies ir žemės, ant kurios jis stovi, tiekimą prieš pirmą jo panaudojimą (21 punktas). Vadovaujantis šio 4 straipsnio 3 dalies a punktu, valstybės narės gali apibrėžti kriterijaus, susijusio su pirmu perstatomų pastatų panaudojimu, taikymo tvarką ir žemės, ant kurios jie stovi, sąvoką (22 punktas). Ginčo teisiniams santykiams taikytinoje nacionalinėje teisėje buvo numatyta, kad nekilnojamojo turto tiekimas apmokestinamas PVM seno pastato perstatymo atveju, „jei dėl perstatymo ar renovacijos darbų pastatomas naudoti parengtas statinys“ (23 punktas).

Dėl pastato tiekimo pripažinimo tiekimu prieš pirmą jo panaudojimą (Šeštosios PVM direktyvos 4 str. 3 d. a p.), kai šio statinio perstatymo darbai atliekami tiek prieš, tiek po tiekimo

Pagrindinėje byloje susiklosčiusių aplinkybių kontekste Teisingumo Teismas nurodė būtinybę išnagrinėti, kaip PVM atžvilgiu vertinamas tiekimas laikotarpiu, per kurį senas pastatas perstatomas į naują (24 punktas). Šiuo klausimu ši Europos Sąjungos teisminė institucija nurodė, kad iš pačios Šeštosios direktyvos 4 straipsnio 3 dalies a punkto formuluotės matyti, kad į PVM taikymo sritį patenka tik pastato tiekimas prieš „pirmą jo panaudojimą“, o pastatų perstatymo atveju šio kriterijaus taikymo tvarką turi nustatyti valstybės narės (36 punktas).

Nagrinėtu atveju, pirma, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą buvo matyti, kad pardavėjo atlikti darbai buvo susiję tik su tiekiamo pastato dalies nugriovimu, ir, antra, kad senas pastatas bent iš dalies buvo naudojamas kaip pastatas tiekimo momentu, nes aptariamas prekybos centras dar buvo atviras visuomenei ir tame pastate veikė bent viena parduotuvė (37 punktas).

Taigi šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokiomis aplinkybėmis, kai tiekdamas pastatą pardavėjas yra atlikęs tik seno pastato dalies griovimo darbus, be to, pastatas yra iš dalies naudojamas, nors po šio tiekimo pirkėjas prireikus visiškai užbaigs statybos darbus, skirtus šiam pastatui perstatyti į naują, šis tiekimas negali būti laikomas pastato ir žemės, ant kurios jis stovi, tiekimu prieš pirmą jo panaudojimą po pastato perstatymo, kaip tai suprantama pagal Šeštosios direktyvos 4 straipsnio 3 dalies a punktą (38 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendė:

1977 m. gegužės 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas 13 straipsnio B skirsnio g punktą, skaitomą kartu su šios direktyvos 4 straipsnio 3 dalies a punktu, reikia aiškinti taip, kad pirmojoje nuostatoje numatytas neapmokestinimo pridėtinės vertės mokesčiu atvejis taikomas nekilnojamojo turto, apimančio žemės sklypą ir į naują pastatą perstatomą seną pastatą, tiekimo sandoriui, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kai šio tiekimo momentu buvo atlikti tik seno pastato dalies griovimo darbai ir pastatas dar bent iš dalies buvo naudojamas kaip pastatas.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62011CJ0326:LT:HTML>

**2012 m. liepos 19 d. prejudicinis sprendimas byloje
Ainārs Rēdlihs prieš *Valsts ieņēmumu dienests*
(C-263/11)**

Terminai: 1977 m. gegužės 17 d. Šeštoji Tarybos direktyva 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas (toliau – Šeštoji direktyva) – 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (toliau – PVM direktyva) – Sąvoka „ekonominė veikla“ – Medienos tiekimas, siekiant likviduoti audros padarytą žalą – Atvirkštinio apmokestinimo schema – Neužsiregistravimas PVM mokėtojų registre – Bauda – Proporcingumo principas.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas ginčas tarp *A. Rēdlihs* ir mokesčių administratoriaus dėl to, kad *A. Rēdlihs* neužsiregistravo pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) mokėtojų registre. Nustatyta, jog mokesčio patikrinimo metu buvo konstatuota, kad 2005 m. balandžio mėn. pareiškėjas pagrindinėje byloje įvykdė 12 medienos tiekimo sandorių ir dar 25 tokius sandorius įvykdė nuo 2005 m. gegužės mėn. iki 2006 m. gruodžio mėn. Dėl šių aplinkybių mokesčių administratorius, remdamasis nacionaline teise, *A. Rēdlihs* skyrė 18 proc. nagrinėjamų tiekimo sandorių vertės dydžio baudą, kas atitiko tuo metu taikytą PVM tarifą.

Nesutikdamas su šiuo sprendimu *A. Rēdlihs* jį apskundė, be kita ko, teigdamas, kad jo vykdyto medienos tiekimo negalima laikyti ekonomine veikla, nes ji nevykdoma nei reguliariai, nei savarankiškai. Minėti tiekimo sandoriai buvo išimtinio pobūdžio, nes atlikti nesiekiant pelno, – šiais sandoriais siekta likviduoti audros padarytą žalą (buvo parduodami išversti ir (ar) nulaužti medžiai), o tai yra *force majeure*

atvejais. Jis taip pat papildomai nurodė, kad nusipirko mišką savo asmeniniams poreikiams tenkinti, todėl medienos iš šio miško perleidimo sandoriams PVM netaikomas.

Ginčiui pasiekus kasacinės instancijos teismą, šis nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą klausimu, ar PVM direktyvos 9 straipsnio 1 dalį ir Šeštosios direktyvos 4 straipsnio 1 ir 2 dalis reikia aiškinti taip, kad fizinio asmens medienos tiekimas, kurį jis vykdo, kad likviduotų *force majeure* padarinius, yra „ekonominė veikla“ pagal šias nuostatas (21 punktą).

Dėl daiktinio turto vaisių (miško medienos) tiekimo, kurį fizinis asmuo vykdo, kad likviduotų *force majeure* padarinius, pripažinimo ekonomine veikla apmokestinimo PVM tikslais

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia pastebėjo, kad Šeštosios direktyvos 4 straipsnio 1 ir 2 dalių tekstas iš esmės sutampa su PVM direktyvos 9 straipsnio 1 dalies tekstu. Be to, iš PVM direktyvos 1 ir 3 konstatuojamųjų dalių matyti, kad šia direktyva iš principo nesiekama esminių pakeitimų, palyginti su Šeštosios direktyvos nuostatomis (23 punktą).

Pasisakydama dėl šio klausimo iš esmės, ši Europos Sąjungos teisminė institucija pirmiausia priminė, kad PVM direktyvoje, kaip ir Šeštojoje direktyvoje, nustatyta labai plati PVM taikymo sritis, nes su apmokestinamaisiais sandoriais susijusiame 2 straipsnyje šiai sričiai priskiriamas ne tik prekių importas, bet ir prekių tiekimas ar paslaugų teikimas, šalies teritorijoje už atlygį vykdomas apmokestinamojo asmens, kuris veikia būtent kaip apmokestinamasis asmuo (24 punktą). Pagal PVM direktyvos 9 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą „apmokestinamasis asmuo“ – asmuo, kuris savarankiškai bet kurioje vietoje vykdo ekonominę veiklą, nesvarbu, koks tos veiklos tikslas ar rezultatas (25 punktą).

Kalbėdamas apie sąvoką „ekonominė veikla“ pagal PVM direktyvos 9 straipsnio 1 dalį, Teisingumo Teismas pažymėjo, jog ši sąvoka yra objektyvaus pobūdžio, nes veikla vertinama *per se*, neatsižvelgiant į jos tikslus bei rezultatus (28 punktą). Todėl aplinkybė, kad tiekimas, kaip antai buvo nagrinėjamas pagrindinėje byloje, įvykdytas siekiant likviduoti *force majeure* padarinius, taigi apibrėžianti atliktų sandorių tikslą, neturi reikšmės vertinant, ar šį tiekimą reikia pripažinti „ekonominė veikla“ pagal PVM direktyvos 9 straipsnio 1 dalį (29 punktą).

Sąvoka „ekonominė veikla“ apibrėžta tos pačios nuostatos antroje pastraipoje kaip apimanti gamintojų, prekybininkų ar paslaugas teikiančių asmenų veiklą, įskaitant kasybą bei žemės ūkio veiklą ir laisvųjų profesijų veiklą. Visų pirma „ekonominė veikla“ laikomas materialiojo ar nematerialiojo turto naudojimas siekiant gauti nuolatinių pajamų (30 punktą).

Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas patikslino, kad daiktinės nuosavybės vaisių pardavimas, pavyzdžiui, medienos iš nuosavo miško pardavimas, laikytinas šio turto „naudojimu“, kaip jis suprantamas pagal PVM direktyvos 9 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą (31 punktą). Vadinasi, tokius sandorius, kaip buvo nagrinėjami pagrindinėje byloje, reikia pripažinti „ekonominė veikla“ pagal PVM direktyvos 9 straipsnio 1 dalį, jei jie vykdomi siekiant gauti nuolatinių pajamų (32 punktą).

Klausimas, ar ginčo veikla, t. y. privataus miško naudojimas, skirta nuolatiniams pajamoms gauti, yra fakto klausimas, į kurį reikia atsakyti, atsižvelgiant į visus bylos duomenis, tarp kurių yra konkretaus turto pobūdis (33 punktą). Iš tiesų, kaip pastebėjo Teisingumo Teismas, šis kriterijus turi sudaryti sąlygas nustatyti, ar asmuo naudojo turtą taip, kad jo veiklą reikia pripažinti „ekonominė veikla“, kaip ji suprantama pagal PVM direktyvą. Aplinkybės, kad turtas tinkamas vien ekonominiam panaudojimui, paprastai užtenka pripažinti, kad jo savininkas jį naudoja ekonominės veiklos poreikiams, taigi – siekdamas gauti nuolatinių pajamų. Tačiau jei turtas dėl savo pobūdžio gali būti naudojamas ir ekonominiams, ir asmeniniams tikslais, reikėtų iširti visas jo naudojimo sąlygas, kad būtų nuspręsta, ar jis naudotas siekiant gauti pajamų, kurios iš tikrųjų yra nuolatinio pobūdžio (34 punktą). Pastaruoju atveju sąlygų, kuriomis suinteresuotasis asmuo iš tiesų naudoja turtą, palyginimas su sąlygomis, kuriomis atitinkama ekonominė veikla paprastai vykdoma, gali būti vienas iš būdų, kuriais nustatoma, ar atitinkama veikla vykdoma siekiant gauti nuolatinių pajamų (35 punktą). Taigi jeigu suinteresuotasis asmuo pradeda aktyvius miškininkystės veiksmus ir imasi priemonių, kurios panašios į gamintojo, prekybininko ar paslaugas teikiančio asmens, kaip jie apibrėžti PVM direktyvos 9 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje, naudojamas priemonės, pagrindinėje byloje nagrinėtą veiklą reikia pripažinti „ekonominė veikla“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą (36 punktą).

Teisingumo Teismas taip pat pastebėjo, jog aplinkybė, kad nagrinėjamas medienos tiekimas vykdytas siekiant likviduoti *force majeure* padarinius, pati savaime negali lemti išvados, kad šis tiekimas vykdytas atsitiktinai, o ne „siekiant gauti nuolatinių pajamų“, kaip tai suprantama pagal PVM direktyvos

9 straipsnio 1 dalį. Šiuo atžvilgiu ši Europos Sąjungos teisminė institucija pažymėjo, kad toks tiekimas gali būti laikomas nuolatiniu daiktinio turto naudojimu. Iš tiesų, daiktinio turto vaisiai, kaip antai miško mediena, gali dėl savo pobūdžio ir dėl savybių, ypač amžiaus, būti netinkami nedelsiant naudoti ekonominėms reikmėms ir gali objektyviai prireikti tam tikro laiko, kad šie vaisiai taptų tinkami ekonominiam naudojimui. Vis dėlto tai nereiškia, kad tuo laikotarpiu, susiklosčius tariamoms *force majeure* aplinkybėms, atliktas medienos tiekimas negali būti daiktinio turto naudojimas, siekiant gauti nuolatinių pajamų, kaip tai suprantama pagal PVM direktyvos 9 straipsnio 1 dalies antroje pastraipą (37 punktas). Nors vien kriterijų, susijusių su atitinkamos veiklos rezultatais, nepakanka, norint nustatyti, ar veikla vykdyta siekiant nuolatinių pajamų, tačiau laikotarpio, kuriuo buvo vykdomas tiekimas, trukmė, klientų skaičius ir pajamų suma yra visų bylos aplinkybių dalį sudarantys veiksniai, į kuriuos, kartu vertinant ir kitus bylos duomenis, galima atsižvelgti atliekant šį tyrimą (38 punktas).

Toliau Teisingumo Teismas patikslino, kad aplinkybė, jog pareiškėjas pagrindinėje byloje įsigijo nagrinėjamą daiktinį turtą, kad tenkintų savo asmeninius poreikius, kaip tai matyti ir iš pirmojo prejudicinio klausimo formuluotės, netrukdo šio turto vėliau naudoti siekiant vykdyti „ekonomine veiklą“, kaip ji apibrėžta PVM direktyvos 9 straipsnio 1 dalyje. Klausimas, ar asmuo konkrečiu atveju įsigijo turtą savo ekonominės veiklos reikmėms, ar asmeninėms reikmėms, keliamas, kai šis asmuo prašo leisti pasinaudoti teise atskaityti perkant už šio turto įsigijimą sumokėtą mokestį. Tačiau toks klausimas nekeliamas pagrindinėje byloje (39 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendė:

2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos, iš dalies pakeistos 2006 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyva 2006/138/EB, 9 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip: medienos tiekimas, kurį fizinis asmuo vykdo, kad likviduotų *force majeure* padarinius, yra daiktinio turto naudojimas, kurį reikia pripažinti „ekonominė veikla“ pagal šią nuostatą, jei šis tiekimas vykdomas siekiant gauti nuolatinių pajamų. Nacionalinis teismas turi įvertinti visus bylos duomenis, kad nustatytų, ar daiktinis turtas, kaip antai miškas, naudotas siekiant gauti nuolatinių pajamų.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62011CJ0263:LT:HTML>

2012 m. liepos 19 d. prejudicinis sprendimas byloje X prieš *Staatssecretaris van Financiën* (C-334/10)

Terminai: 1977 m. gegužės 17 d. Šeštoji Tarybos direktyva 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas (toliau – Šeštoji direktyva) – 6 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a ir b punktai, 11 straipsnio A skirsnio 1 dalies c punktas ir 17 straipsnio 2 dalis – Dalis ilgalaikio turto, sudarančio verslui skirtą turtą dalį – Laikinas naudojimas privatiems poreikiams – Ilgalaikiai šio turto pertvarkymai – PVM už ilgalaikius pertvarkymus sumokėjimas – Teisė į atskaitą.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas ginčas tarp X (toliau – apmokestinamasis asmuo), pridėtinės vertės mokesčiu (toliau – PVM) apmokestinamos ūkinės bendrijos, ir mokesčių administratoriaus dėl apmokestinamojo asmens sumokėto pirkimo PVM už išlaidas, susijusias su ilgalaikio turto, sudarančio verslui skirtą turtą dalį, ilgalaikiais pertvarkymais dėl apmokestinamojo asmens laikino naudojimo privatiems poreikiams, atskaitos.

Nustatyta, kad 2000 m. apmokestinamasis asmuo vykdė didmeninę prekybą automobilių dažais. Du apmokestinamojo asmens steigėjai 1999 m. įsigijo angarą, kurį iš karto pradėjo naudoti savo ekonominėje veikloje. 2000 m. pradžioje angario palėpės dalyje buvo įrengtos laikinos gyvenamosios patalpos dviem bendrovės nariams ir jų vaikams, laukiant, kol bus gautas įmonės gyvenamasis būstas šalia angario. Šiuo tikslu buvo įrengti du stoglangiai, prieškambaris, vonia ir tualetas. Už šiuos darbus sąskaitose faktūrose buvo nurodytas PVM. Šiuos darbus atliekant ir juos pabaigus 23 mėnesius apmokestinamasis asmuo naudojo palėpę kaip gyvenamąjį būstą. Paskui, kaip numatyta, palėpė buvo įrengta naudoti verslo tikslais kaip biuras ir mokymo salė.

Apmokestinamasis asmuo atskaitė su pertvarkymo išlaidomis susijusį PVM. Tačiau mokesčių administratorius nusprendė, kad dalis PVM buvo atskaityta nepagrįstai, nes šių patalpų įrengimas nebuvo skirtas verslo tikslams.

Ginčui pasiekus teismą, šis nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą klausimu, ar Šeštosios direktyvos 6 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a ir b punktas, 11 straipsnio A skirsnio 1 dalies c punktą ir 17 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad, pirma, apmokestinamasis asmuo, laikinai savo privatiems poreikiams naudojantis dalį ilgalaikio turto, sudarančio verslui skirtą turto dalį, pagal šias nuostatas turi teisę atskaityti pirkimo PVM už išlaidas, skirtas atlikti ilgalaikius šio turto pertvarkymus, net jei šie pertvarkymai buvo atlikti dėl naudojimo privatiems tikslams, ir, antra, ši teisė į atskaitą egzistuoja neatsižvelgiant į tai, ar įsigyjant ilgalaikį turtą, kuris buvo pertvarkytas, PVM buvo nurodytas apmokestinamajam asmeniui išrašytoje sąskaitoje faktūroje ir pastarasis jį atskaitė (15 punktas).

Dėl apmokestinamojo asmens, laikinai savo privatiems poreikiams naudojančio dalį verslui skirtą ilgalaikio turto, teisės atskaityti pirkimo PVM už išlaidas, skirtas atlikti ilgalaikius šio turto pertvarkymus

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad PVM sistemos, taigi ir atskaitos mechanizmas, taikymą lemia tai, jog turtą įsigyja apmokestinamasis asmuo, veikdamas kaip toks. Pagal esamą ar numatomą turto naudojimą nustatoma tik pradinės atskaitos, į kurią apmokestinamasis asmuo turi teisę pagal 17 straipsnį, apimtis ir galimų tikslinimų per būsimus laikotarpiu apimtis. Tačiau kai apmokestinamasis asmuo įsigyja turtą vien privatiems poreikiams, jis veikia kaip privatus, o ne kaip apmokestinamasis asmuo, kaip tai suprantama pagal Šeštąją direktyvą (17 punktas).

Toliau Teisingumo Teismas nurodė, kad būtent apmokestinamojo asmens ketinimas, patvirtintas objektyviais įrodymais, naudoti prekę ar paslaugą verslo tikslams leidžia nustatyti, ar pirkimo sandorio sudarymo momentu apmokestinamasis asmuo veikia kaip toks, todėl turi turėti teisę atskaityti už šias prekes ar paslaugas mokėtiną ar sumokėtą PVM (19 punktas).

Kalbėdamas apie apmokestinamojo asmens pagrindinėje byloje ketinimą, ETT konstatavo, kad, nuo pertvarkymų pradžios angoro dalis, įrengta gyvenamiesiems tikslams, buvo numatyta naudoti tik laikinai. Be to, iš anksto buvo žinoma, jog ši angoro dalis bus pertvarkyta ir skirta naudoti vien verslo tikslais kaip biuras ir mokymo salė (21 punktas). Pagrindinėje byloje nebuvo aiškiai nustatyta, kad atliekant pertvarkymus apmokestinamasis asmuo ketino juos naudoti tik savo privatiems poreikiams (22 punktas).

Kalbėdamas apie objektyvius įrodymus, kuriais galima remtis vertinant, ar konkrečiu atveju apmokestinamasis asmuo įsigijo prekių savo ekonominės veiklos poreikiams, Teisingumo Teismas priminė, kad tarp šių įrodymų, be kita ko, yra numatomas prekių pobūdis ir laikotarpis tarp prekių įsigijimo ir jų panaudojimo ekonominėje apmokestinamojo asmens veikloje (24 punktas). Dėl pagrindinėje byloje aptariamo ilgalaikio turto, kurį sudarė stoglangiai ir prieškambaris, pobūdžio, ETT nurodė, kad neturėtų būti ginčijama, jog jis (tratas) gali būti naudojamas tiek privatiems poreikiams, tiek verslo tikslais (25 punktas). Toliau tiek, kiek pagrindinėje byloje aptariamas ilgalaikis turtas buvo paliktas toje pačioje vietoje ir tokios pačios būklės po to, kai pasikeitė laikinai gyvenamaisiais tikslais naudotas angoro dalies paskirtis, galima laikyti, kad vėliau šis turtas buvo naudojamas verslo tikslais. Tai juo labiau teisinga, nes šis turtas integruotas į pastatą, kuris visas sudaro verslui skirtą turto dalį (26 punktas). Galiausiai 23 mėnesių laikotarpis, per kurį pagrindinėje byloje aptariamas ilgalaikis turtas, kaip ir kitos prekės, skirtos įrengti dalį angoro gyvenamiesiems tikslams, buvo naudojamas vien privatiems poreikiams, atsižvelgiant į šio turto ilgalaikį pobūdį ir numatomą jo egzistavimo trukmę, iš esmės neturėtų būti laikomas įrodymu, leidžiančiu daryti išvadą, kad apmokestinamasis asmuo neketino naudoti šio turto savo verslo tikslais (27 punktas).

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nurodė, kad tuo atveju, jei nacionalinis teismas, atsižvelgęs į minėtus pastebėjimus, turėtų konstatuoti, kad apmokestinamasis asmuo ketino pagrindinėje byloje aptariamą ilgalaikį turtą naudoti savo verslo tikslams, dar reikėtų išnagrinėti tris elementus:

pirma, dėl aplinkybės, kad ilgalaikis turtas pirmame etape buvo naudojamas vien privatiems poreikiams, o antrame etape vien verslo tikslams, ETT priminė, jog aplinkybė, kad ekonominės veiklos poreikiams įsigytas turtas iš karto nepradėtas naudoti šioje veikloje, iš esmės neleidžia suabejoti teise į sumokėto pirkimo PVM atskaitą (31 punktas).

Aiškkinimas, pagal kurį turto, sudarančio verslui skirtą turto dalį, naudojimas iš pradžių vien privatiems poreikiams, o vėliau vien verslo tikslais neturėtų turėti įtakos teisei į sumokėto pirkimo PVM

atskaitą, be kita ko, atitinka mokesčių neutralumo principą, būdingą bendrai PVM sistemai (32 punktas). Iš tiesų, kaip matyti iš Teisingumo Teismo praktikos, susijusios su mišrios paskirties ilgalaikiu turtu, kurio naudojimas ilgainiui keičiasi, priešingas aiškinimas galėtų lemti tai, kad apmokestinamajam asmeniui bus draudžiama atskaityti mokėtiną pirkimo PVM už vėlesnį apmokestintą naudojimą verslui, nepaisant pradinio apmokestinamojo asmens pageidavimo priskirti visą nagrinėjamą turtą prie savo verslui skirtu turto, atsižvelgiant į ateities sandorius. Tačiau tokioje situacijoje apmokestinamasis asmuo nebūtų visiškai atleistas nuo mokesčio už jo ekonominei veiklai naudojamą turtą ir jo verslo veikla būtų apmokestinta dvigubai, pažeidžiant mokesčių neutralumo principą, būdingą bendrai PVM sistemai, kurios dalis yra Šeštoji direktyva (33 punktas);

antra, siekiant nustatyti, ar apmokestinamasis asmuo gali atskaityti visą sumokėtą pirkimo PVM, svarbu išnagrinėti, kiek ilgalaikis turtas gali būti laikomi naudotais apmokestinamojo asmens apmokestinamiesiems sandoriams (35 punktas).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad pagal Šeštosios direktyvos 6 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punktą prekės, sudarančios verslui skirtu turto dalį, naudojimas apmokestinamojo asmens arba jo darbuotojų privatiems poreikiams prilyginamas paslaugų teikimui už atlygį (37 punktas). Todėl numatytu atveju, kadangi pagrindinėje byloje aptariamas ilgalaikis turtas visas sudaro verslui skirtu turto dalį, jo naudojimas privatiems poreikiams turi būti prilyginamas paslaugų teikimui už atlygį, kaip tai suprantama pagal Šeštosios direktyvos 6 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punktą, ir apmokestinamas kaip toks (38 punktas);

trečia, aplinkybė, kad verslui skirtas turtas (apžvelgiamu atveju – angaras), į kurį buvo ilgam laikui integruotas pagrindinėje byloje aptariamas ilgalaikis turtas, t. y. stoglangiai ir prieškambaris, suteikė teisę į atskaitą ar jos nesuteikė, neturi įtakos su šiuo ilgalaikiu turtu susijusio PVM atskaitai (41 punktas). Iš tiesų ši aplinkybė turi įtakos tik apskaičiuojant apmokestinamojo asmens sudaryto pardavimo sandorio apmokestinamąją vertę. Šioje byloje, jei perkant angarą PVM būtų nurodytas apmokestinamajam asmeniui išrašytoje sąskaitoje faktūroje, palėpės privataus naudojimo apmokestinamąją vertę sudarytų dalis angaro įsigijimo išlaidų ir pertvarkymų išlaidos. Tačiau jei perkant angarą PVM nebūtų nurodytas apmokestinamajam asmeniui išrašytoje sąskaitoje faktūroje, palėpės dalies privataus naudojimo apmokestinamąją vertę sudarytų tik pertvarkymų išlaidos (42–43 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendė:

1977 m. gegužės 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas, iš dalies pakeistos 1995 m. balandžio 10 d. Tarybos direktyva 95/7/EB, 6 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a ir b punktus, 11 straipsnio A skirsnio 1 dalies c punktą ir 17 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad, pirma, apmokestinamasis asmuo, laikinai savo privatiems poreikiams naudojantis dalį ilgalaikio turto, sudarančio verslui skirtu turto dalį, pagal šias nuostatas turi teisę atskaityti pirkimo PVM už išlaidas, skirtas atlikti ilgalaikius šio turto pertvarkymus, net jei šie pertvarkymai buvo atlikti dėl laikino naudojimo privatiems tikslams, ir, antra, ši teisė į atskaitą egzistuoja neatsižvelgiant į tai, ar įsigyjant ilgalaikį turtą, kuris buvo pertvarkytas, PVM buvo nurodytas apmokestinamajam asmeniui išrašytoje sąskaitoje faktūroje ir šis jį atskaitė.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62010CJ0334:LT:HTML>

MUITINĖS VEIKLA

2012 m. liepos 19 d. prejudicinis sprendimas byloje AB „Lietuvos geležinkeliai“ prieš Vilniaus teritorinę muitinę (C-250/11)

Terminai: Importuojamų prekių atleidimas nuo muitų ir neapmokestinimas PVM – Sausumos motorinių transporto priemonių standartiniuose bakuose esantis kuras – „Motorinės kelių transporto priemonės“ sąvoka – Lokomotyvai – Automobilių kelių transportas ir geležinkelių transportas – Vienodo požiūrio principas – Neutralumo principas.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas ginčas tarp AB „Lietuvos geležinkeliai“ (toliau – LG) ir Vilniaus teritorinės muitinės dėl papildomai apskaičiuotų akcizo ir pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) bei dėl baudos, šios muitinės reikalaujamų sumokėti iš LG.

Nustatyta, kad per laikotarpį nuo 2005 m. sausio 1 d. iki 2010 m. balandžio 30 d. Kaliningrado (Rusija) srities teritorijoje esančiose geležinkelio stotyse LG nuolat pirkdavo dyzelinį kurą savo lokomotyvams. Šis kuras būdavo įpilamas į lokomotyvų standartinius kuro bakus ir vėliau juose įvežamas į Europos Sąjungos muitų teritoriją nedeklaruojant muitinei.

Vilniaus teritorinė muitinė atliko mokestinį patikrinimą, susijusį su lokomotyvų standartiniuose bakuose į Europos Sąjungos muitų teritoriją įvežtu kuru, už minėtą laikotarpį, ir priėmė sprendimą, kuriuo LG buvo papildomai apskaičiuota 28 860 895 Lt suma, apimanti akcizą, importo PVM, delspinigius ir baudą už nesumokėtą akcizą ir importo PVM.

Ginčui pasiekus Mokestinių ginčų komisiją prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, ši nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą klausimu, ar Reglamento Nr. 918/83 112 straipsnio 1 dalies a punktą, Reglamento Nr. 1186/2009 107 straipsnio 1 dalies a punktą, Direktyvos 83/181 82 straipsnio 1 dalies a punktą ir Direktyvos 2009/132 84 straipsnio 1 dalies a punktą reikia aiškinti taip, kad jie taikomi lokomotyvams (29 punktas).

Pagal šias nuostatas leidžiama netaikyti importo muitų ir importo PVM kurui, esančiam į Sąjungos teritoriją patenkančių „komercinių transporto priemonių“ / „komercinių motorinių transporto priemonių“ standartiniuose kuro bakuose (30 punktas).

Aiškindamas šias nuostatas, Teisingumo Teismas pirmiausia nurodė, kad sąvoka „komercinė transporto priemonė“ / „komercinė motorinė transporto priemonė“ Reglamento Nr. 918/83 112 straipsnio 2 dalies a punkte, Reglamento Nr. 1186/2009 107 straipsnio 2 dalies a punkte, Direktyvos 83/181 82 straipsnio 2 dalies a punkte ir Direktyvos 2009/132 84 straipsnio 2 dalies a punkte apibrėžta kaip tam tikrus specialiuosius kriterijus atitinkanti „motorizuota kelių transporto priemonė“, o šiuos kriterijus iš principo gali atitikti tiek lokomotyvai, tiek kitos sausumos transporto priemonės (31 punktas).

Tačiau Teisingumo Teismas taip pat pastebėjo, kad pagal nusistovėjusią su PVM susijusią teismo praktiką, kuri taikytina ir muitų sričiai, sąvokos, kuriomis apibrėžiami atleidimo nuo mokesčio atvejai, turi būti aiškinamos siaurai, nes jomis nukrypstama nuo bendrojo principo, pagal kurį PVM apmokestinamas kiekvienas apmokestinamojo asmens prekių tiekimas ir paslaugos teikimas už atlygį (35 punktas).

Dėl lokomotyvų standartiniuose kuro bakuose esančio kuro apmokestinimo importo mokesčiais

Dėl atitinkamų nuostatų tikslo, Teisingumo Teismas sutiko, kad minėtose nuostatose numatyto atleidimo nuo importo muitų ir neapmokestinimo PVM siekiama, viena vertus, palengvinti privatiems asmenims sąlygas kirsti Sąjungos išorės sienas ir, kita vertus, supaprastinti kompetentingoms institucijoms sąlygas atlikti muitinės ir mokestinius patikrinimus. Sistemiskai tikrinti kiekvieną dieną į Sąjungos teritoriją patenkančių visų automobilių kelių transporto priemonių kuro bakus būtų beveik neįmanoma užduotis ir bet kuriuo atveju neproporcinga, lyginant sąnaudas ir keliaujantiesiems dėl to kylančius nepatogumus su importo muitų ir PVM sumomis, kurias taip būtų galima surinkti (36 punktas). Tokį tikslą patvirtina Reglamento Nr. 918/83 113 straipsniu, Reglamento Nr. 1186/2009 108 straipsniu, Direktyvos 83/181 83 straipsniu ir Direktyvos 2009/132 85 straipsniu valstybėms narėms pripažinta galimybė riboti pagrindinei bylai svarbių nuostatų taikymą iki 200 litrų kuro vienai transporto priemonei vienai kelionei (37 punktas).

Tačiau kalbėdama apie lokomotyvus, kokie buvo nagrinėjami pagrindinėje byloje, ši Europos Sąjungos teisminė institucija pastebėjo, jog iš jai pateiktos medžiagos buvo matyti, kad, viena vertus, jų kuro bakų talpa gali siekti 7 000 litrų. Kita vertus, 2008 m. LG turėjo tik 136 dyzelinu varomus lokomotyvus ir tik dalis jų reguliariai kirsdavo Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sieną. Taigi, Teisingumo Teismui neatrodė, kad sistemiskasis lokomotyvų kuro bakų tikrinimas keltų tų pačių nepatogumų, kaip paminėti dėl automobilių kelių transporto priemonių, kuriems Sąjungos teisės aktų leidėjas akivaizdžiai norėjo užkirsti kelią priimdamas atitinkamas nuostatas (38 punktas).

Atitinkamai buvo padaryta išvada, kad šiose nuostatose numatyto atleidimo nuo importo muitų ir neapmokestinimo PVM taikymas lokomotyvams neatitinka tikslo, kurio Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė jas priimdamas (39 punktas).

LG taip pat teigė, kad atitinkamų nuostatų aiškinimas, pagal kurį geležinkelių eismui nebūtų taikomos automobilių kelių eismui numatytos lengvatos, pažeistų vienodo požiūrio principą (41 punktas). Bendrovės teigimu, geležinkelių transportas yra tiesioginis automobilių kelių transporto konkurentas ir nėra objektyvių kriterijų, kuriais būtų galima pateisinti skirtingą įvairių rūšių sausumos transporto priemonių apmokestinimą. Šiuo atžvilgiu LG pabrėžė, kad vienodo požiūrio principo pažeidimas mokesčių srityje gali pasireikšti ir kitais ūkio subjektų, kurie iš esmės ne konkurentai, tačiau vis dėlto yra kitu požiūriu panašioje padėtyje, diskriminacijos būdais (42 punktas). LG teigė, kad krovinių ir keleivių gabenimo srityje automobilių kelių transportas yra alternatyva geležinkelių transportui. Be to, šios transporto rūšys panašios bent jau pagal tinklų pasiskirstymą, gabenamų krovinių pobūdį ir veikimo principą, dažniausiai grindžiamą panašiu greičiu judančių vidaus degimo motorinių transporto priemonių naudojimu (43 punktas).

Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką vienodo požiūrio principu reikalaujama, kad panašios situacijos nebūtų vertinamos skirtingai, o skirtingos situacijos – vienodai, jeigu toks vertinimas nėra objektyviai pateisinamas (44 punktas). Be to, vienodo požiūrio principu, kuris PVM srityje išreikštas mokesčių neutralumo principu, draudžiama PVM atžvilgiu skirtingai vertinti panašias prekes ar paslaugas, kurios dėl to konkuruoja tarpusavyje (45 punktas).

Tačiau ši Europos Sąjungos teisminė institucija konstatavo, kad skirtingos transporto rūšys paprastai nėra viena kitą pakeičiančios, taigi skirtingų transporto rūšių veiklos sektoriuose veikiančių įmonių situacija nėra panaši (46 punktas). Be to, vertinant pagal Sąjungos teisės aktų leidėjų tikslą, siektą priimant byloje aptariamas nuostatas, su lokomotyvais susijusi situacija nepanaši į su automobilių kelių transporto priemonėmis susijusią situaciją (47 punktas).

Šiomis aplinkybėmis ETT padarė išvadą, kad, vadovaujantis vienodo požiūrio principu, atitinkamų nuostatų nereikia aiškinti kaip taikomų ir lokomotyvams (48 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendė:

1983 m. kovo 28 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 918/83, nustatančio Bendrijos atleidimo nuo muitų sistemą, su pakeitimais, padarytais 1988 m. gegužės 3 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 1315/88, 112 straipsnio 1 dalies a punktą, 2009 m. lapkričio 16 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1186/2009, nustatančio Bendrijos atleidimo nuo muitų sistemą, 107 straipsnio 1 dalies a punktą, 1983 m. kovo 28 d. Tarybos direktyvos 83/181/EEB dėl Direktyvos 77/388/EEB 14 straipsnio 1 dalies [d punkto] taikymo, atleidžiant galutinį tam tikrų prekių importą nuo pridėtinės vertės mokesčio, su pakeitimais, padarytais 1988 m. birželio 13 d. Tarybos direktyva 88/331/EEB, 82 straipsnio 1 dalies a punktą ir 2009 m. spalio 19 d. Tarybos direktyvos 2009/132/EB dėl Direktyvos 2006/112/EB 143 straipsnio b ir c punktų taikymo, neapmokestinant galutinio tam tikrų prekių importo pridėtinės vertės mokesčiu, 84 straipsnio 1 dalies a punktą reikia aiškinti taip, kad jie netaikomi lokomotyvams.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62011CJ0250:LT:HTML>

LAISVĖS, SAUGUMO IR TEISINGUMO ERDVĖ

2012 m. liepos 19 d. prejudicinis sprendimas

byloje *Doris Reichel-Albert prieš Deutsche Rentenversicherung Nordbayern* (C-522/10)

Terminai: Darbuotojų migrantų socialinė apsauga – Reglamentas (EB) Nr. 987/2009 – 44 straipsnio 2 dalis – Teisės į senatvės pensiją nagrinėjimas – Vaiko auginimo kitoje valstybėje narėje laikotarpių įskaitymas – Taikymas – SESV 21 straipsnis – Laisvas piliečių judėjimas.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Iki 1980 m. birželio 30 d. Vokietijos pilietė *D. Reichel-Albert* gyveno Vokietijoje ir šioje šalyje dirbo pagal darbo sutartį. Vėliau ji iš šios valstybės narės gavo bedarbio pašalpą, kurios mokėjimas baigėsi 1980 m. spalio 10 d. (15 punktas). Nuo 1980 m. liepos 1 d. iki 1986 m. birželio 30 d. ji su sutuoktiniu gyveno Belgijoje, kur jis dirbo pagal darbo sutartį. Pora turi du vaikus, gimusius Belgijoje 1981 m. gegužės 25 d. ir 1984 m. spalio 29 d. (16 punktas). Nuo 1984 m. sausio 1 d. ji mokėjo

savanoriškas Vokietijos įstatymais numatyto senatvės pensijų draudimo įmokas (17 punktas). 1986 m. liepos 1 d. *D. Reichel-Albert*, jos sutuoktinis ir vaikai oficialiai deklaravo gyvenamąją vietą Vokietijoje (18 punktas).

2008 m. rugpjūčio 12 d. ir spalio 28 d. sprendimais *Deutsche Rentenversicherung Nordbayern* (toliau – ir DRN) atmetė *D. Reichel-Albert* prašymą pripažinti ir įskaityti jai gyvenant Belgijoje įgytus vaikams auginti skirtus laikotarpius į „įskaitomus laikotarpius“, motyvuodama tuo, kad šiuo laikotarpiu vaikai buvo auginami užsienyje. Įskaitomais vaikų auginimo laikotarpiais pripažinti tik laikotarpiai po 1986 m. liepos 1 d., kai šeima vėl oficialiai apsigyveno Vokietijoje. 2008 m. gruodžio 1 d. *D. Reichel-Albert* pateikė skundą, o jį DRN atmetė 2009 m. sausio 29 d. priimtu sprendimu (19 punktas). Šį sprendimą pareiškėja ginčijo nacionaliniame teisme, kuris nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus (23 punktas).

Dėl Reglamento Nr. 987/2009 nuostatų taikymo laiko atžvilgiu

Pirmiausia Teisingumo Teismas pasisakė dėl Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnio¹ taikymo laiko atžvilgiu nagrinėjamos bylos faktinėms aplinkybėms (24 punktas). Šiuo klausimu pažymėta, kad, remiantis nusistovėjusia teismo praktika, pagal bendrą taisyklę teisinio saugumo principas draudžia kaip Sąjungos teisės akto taikymo laiko atžvilgiu pradžią nustatyti ankstesnę nei jo paskelbimo datą, išskyrus išimtinius atvejus, kai to reikalauja bendrojo intereso tikslas, kai tinkamai atsižvelgiama į suinteresuotųjų asmenų teisėtus lūkesčius ir kai iš atitinkamų teisės normų teksto, tikslo ar struktūros aiškiai matyti, kad joms turi būti priskirtas toks poveikis (25 punktas). Reglamento Nr. 987/2009 97 straipsnyje Sąjungos teisės aktų leidėjas nustatė, kad šis reglamentas įsigalioja 2010 m. gegužės 1 d. ir jokia šio reglamento konstatuojamoji dalis ar kita nuostata negali būti suprasta taip, kad kaip šio reglamento 44 straipsnio taikymo laiko atžvilgiu pradžią siekiama nustatyti ankstesnę datą nei jo paskelbimo data. Atvirkščiai, remiantis Reglamento Nr. 883/2004 87 straipsnio 1 dalimi, kuri pagal Reglamento Nr. 987/2009 93 straipsnį taikoma atvejams, kuriems taikomas įgyvendinimo reglamentas, pagal Reglamentą Nr. 883/2004 neįgyjama jokių teisių iki jo įsigaliojimo, t. y. iki 2010 m. gegužės 1 d. (26 punktas). Pripažinta, kad tuo metu, kai DRN priėmė pagrindinėje byloje skundžiamus sprendimus atmesti *D. Reichel-Albert* prašymus įskaityti ginčijamus auginimo laikotarpius, Reglamentas Nr. 987/2009 dar nebuvo taikomas (27 punktas). Taigi nuspręsta, kad Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnis netaikytinas pagrindinėje byloje nagrinėjamos faktinėms aplinkybėms laiko atžvilgiu (28 punktas).

Tokiomis aplinkybėmis pagrindinėje byloje nagrinėjamos faktinėms aplinkybėms reikia iš esmės taikyti Sąjungos priimtas nacionalinių socialinės apsaugos sistemų koordinavimo normas, kaip antai Reglamento Nr. 1408/71 nuostatas, išaiškintas atsižvelgiant į taikytinas SESV nuostatas, ypač susijusias su laisvu asmenų judėjimu, į kurias savo sprendime daro nuorodą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas (29 punktas). Tačiau kadangi Reglamente Nr. 1408/71 nėra jokios konkrečios nuostatos, taikomos kitoje valstybėje narėje įgytų vaikui auginti skirtų laikotarpių įskaitymo pagal senatvės pensijų draudimo sistemą atveju, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus reikia suprasti taip, kad jais iš esmės siekiama nustatyti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamoje situacijoje SESV 21 straipsnį reikia aiškinti taip, kad skirdama senatvės pensiją vienos valstybės narės kompetentinga įstaiga turi įskaityti asmens, kuris tuo metu, kai gimė vaikai, buvo nustojęs dirbti šioje valstybėje narėje ir laikinai persikėlęs gyventi į kitos valstybės narės teritoriją, kurioje nedirbo nei pagal darbo sutartį, nei savarankiškai, pastarojoje valstybėje narėje įgytus vaikui auginti skirtus laikotarpius, tarsi jie būtų buvę įgyti pirmosios valstybės nacionalinėje teritorijoje (30 punktas).

¹ Reglamento Nr. 987/2009 44 straipsnyje „Vaiko auginimo laikotarpių įskaitymas“ nustatyta:

„1. Šiame straipsnyje „vaiko auginimo laikotarpis“ reiškia laikotarpį, kuris įskaitomas pagal valstybės narės pensijų teisės aktus arba dėl kurio prie pensijos pridedama papildoma išmoka tiesiogiai dėl tos priežasties, kad asmuo augino vaiką, neatsižvelgiant į metodą, kuris buvo naudojamas tiems laikotarpiams apskaičiuoti, ir į tai, ar jie buvo įgyti auginant vaiką, ar pripažinti atgaline data.

2. Kai pagal valstybės narės, kuri yra kompetentinga pagal pagrindinio reglamento II antraštinę dalį, teisės aktus neatsižvelgiama į vaiko auginimo laikotarpius, valstybės narės, kurios teisės aktai pagal pagrindinio reglamento II antraštinę dalį buvo taikomi atitinkamam asmeniui, todėl, kad jis vykdė veiklą pagal darbo sutartį arba kaip savarankiškai dirbantis asmuo tuo metu, kai pagal tuos teisės aktus imta atsižvelgti į vaiko auginimo laikotarpį atitinkamo vaiko atžvilgiu, įstaiga ir toliau yra atsakinga už tai, kad būtų atsižvelgta į šį laikotarpį kaip į vaiko auginimo laikotarpį pagal jos pačios teisės aktus, taip tarsi šis vaikas buvo auginamas jos teritorijoje.

Dėl vaiko auginimo kitoje valstybėje narėje laikotarpių įskaitymo, skiriant senatvės pensiją

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pirmiausia reikia nustatyti, pagal kurios iš dviejų nagrinėjamų valstybių narių teisės aktus ieškovės pagrindinėje byloje 1981–1986 m. Belgijoje įgytus vaikams auginėti skirtus laikotarpius reikia apibrėžti ar pripažinti kaip tikriesiems draudimo laikotarpiams prilyginamus laikotarpius. Tada, jeigu būtų nustatyta, kad tai yra Vokietijos teisė, reikėtų įvertinti, ar joje numatyta vaiko auginimo laikotarpių įskaitymo tvarka atitinka SESV 21 straipsnį (31 punktas).

Teismas konstatavo, kad teisė reikalauti įskaityti vaikų auginimo laikotarpius gali būti grindžiama tik tos valstybės narės, kurios teisė buvo taikoma atitinkamam asmeniui tuo metu, kai gimė vaikas, teisės nuostatomis (32 punktas). Pagrindinėje byloje iš bylos medžiagos buvo matyti, kad *D. Reichel-Albert* Vokietijoje gyveno, dirbo ir mokėjo įmokas pagal senatvės draudimo sistemą iki 1980 m. birželio 30 d. Paskui ji persikėlė gyventi į Belgiją, kur jai ir toliau iki 1986 m. liepos 1 d. buvo mokama bedarbio pašalpa ir kur ji pagimdė du vaikus, o vėliau, 1986 m. liepos 1 d., su savo šeima oficialiai persikėlė gyventi į Vokietiją ir ten vėl pradėjo vykdyti nuolatinę profesinę veiklą (33 punktas). Iš tiesų, kai asmuo, kuris, kaip antai *D. Reichel-Albert*, dirbo ir mokėjo įmokas tik vienoje valstybėje narėje iki ir po laikino gyvenamosios vietos perkėlimo tik dėl šeiminių priežasčių į kitą valstybę narę, kurioje niekad nedirbo ir nemokėjo įmokų, reikia pripažinti, jog tarp vaikų auginimo laikotarpių ir draudimo laikotarpių, įgytų dėl profesinės veiklos atitinkamoje pirmojoje valstybėje narėje, yra pakankamas ryšys. Be to, būtent dėl įgytų pastarųjų laikotarpių *D. Reichel-Albert* paprašė DRN įskaityti vaikams auginėti skirtus laikotarpius, įgytus per pertrauką profesinėje karjeroje (35 punktas). Todėl reikia pripažinti, kad *D. Reichel-Albert* situacijai taikytini Vokietijos teisės aktai ir tiek, kiek tai susiję su jos vaikų auginimo laikotarpių pripažinimu ir įskaitymu pagal senatvės draudimo sistemą, nagrinėjamais laikotarpiais *D. Reichel-Albert* nelaikytina patenkanti į savo gyvenamosios vietos valstybės narės jurisdikciją (36 punktas).

Kalbant apie vaikų auginimo laikotarpių įskaitymo tvarką reikia įvertinti, ar SESV 21 straipsnį atitinka Vokietijos socialinio draudimo kodekso VI knygos (*Sozialgesetzbuch*, toliau – SGB VI) 56 ir 57 straipsniuose įtvirtintos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias valstybės narės kompetentinga įstaiga, skirdama senatvės pensiją, įskaito nacionalinėje teritorijoje įgytus vaikų auginimo laikotarpius, tačiau neįskaito vaikų auginimo laikotarpių, įgytų už šios valstybės narės ribų, nebent, *inter alia*, vaiką auginantis vienas iš tėvų įprastai gyveno su vaiku užsienyje ir augindamas vaiką ar prieš pat jam gimstant įgijo draudimo įmokų mokėjimo laikotarpių dirbdamas pagal darbo sutartį arba savarankiškai vykdydamas veiklą (37 punktas). Šiuo atžvilgiu Teismas priminė, kad nors valstybės narės išsaugo įgaliojimus socialinės apsaugos sistemų organizavimo srityje, vis dėlto naudojamosi šiais įgaliojimais jos privalo laikytis Sąjungos teisės, ypač Sutarties nuostatų dėl laisvo piliečių judėjimo, kuris garantuojamas SESV 21 straipsniu (38 punktas). Tokioje kaip *D. Reichel-Albert* situacijoje taikant atitinkamas nuostatas vaikus auginantis asmuo, dėl darbo pagal darbo sutartį ar savarankiškos profesinės veiklos neįgijęs privalomųjų (socialinio draudimo) įmokų mokėjimo laikotarpių augindamas vaikus ar prieš pat jiems gimstant, praranda teisę reikalauti, kad apskaičiuojant jo pensijos dydį būtų įskaityti šie vaikų auginimo laikotarpiai, vien dėl to, kad jis laikinai gyveno kitoje valstybėje narėje, nesvarbu, kad pastarojoje jis nedirbo pagal darbo sutartį ir savarankiškai nevykdė jokios veiklos (40 punktas). Teisingumo Teismo manymu, taip minėtas asmuo savo pilietybės valstybėje narėje vertinamas ne taip palankiai, nei būtų vertinamas tuo atveju, jei nepasinaudotų Sutarties suteiktomis galimybėmis judėjimo srityje (41 punktas). Nacionalinės teisės aktai, dėl kurių kai kurie šios valstybės piliečiai atsiduria mažiau palankioje padėtyje vien dėl to, kad pasinaudojo judėjimo ir gyvenimo kitoje valstybėje narėje laisve, lemia nevienodą vertinimą, pažeidžiantį principus, kuriais pagrįstas Sąjungos piliečio statusas, t. y. vienodo teisinio vertinimo naudojantis judėjimo laisve garantiją (42 punktas).

Be to, atitinkama valstybė narė neįrodė ir net neteigė, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamus teisės aktus galima pateisinti objektyviomis priežastimis ir kad jie yra proporcingi nacionalinės teisės teisėtai siekiamam tikslui (43 punktas). Taigi Teisingumo Teismas pripažino, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamomis aplinkybėmis SGB VI 56 ir 57 straipsniuose numatytas atsisakymas įskaityti vaikų auginimo už nacionalinės teritorijos ribų laikotarpius prieštarauja SESV 21 straipsniui (44 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendė:

Tokioje situacijoje, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, SESV 21 straipsnį reikia aiškinti taip, jog skirdama senatvės pensiją vienos valstybės narės kompetentinga įstaiga turi įskaityti asmens, kuris profesinę veiklą vykdė tik šioje valstybėje narėje ir tuo metu, kai gimė vaikai, laikinai buvo nustojęs dirbti bei tik dėl šeiminių priežasčių buvo persikėlęs gyventi į kitos valstybės narės teritoriją, pastarojoje

valstybėje narėje įgytus vaikams auginti skirtus laikotarpius, tarsi jie būtų buvę įgyti pirmosios valstybės nacionalinėje teritorijoje.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62010CJ0522:LT:HTML>

2012 m. liepos 19 d. prejudicinis sprendimas
byloje *Atiqullah Adil* prieš *Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel*
(C-278/12 PPU)

Terminai: Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Reglamentas (EB) Nr. 562/2006 – Taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksas (Šengeno sienų kodeksas) – 20 ir 21 straipsniai – Kontrolės kertant vidaus sienas panaikinimas – Patikrinimas teritorijoje – Patikrinimams kertant sieną lygiavėčio poveikio priemonės – Nacionalinis reglamentavimas, kuriuo pasienio ir migracijos tarnybų pareigūnams leidžiama tikrinti tapatybę, pilietybę ir buvimo šalyje teisėtumą 20 kilometrų pločio pasienio su kitomis valstybėmis Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo susitariančiosiomis šalimis ruože – Patikrinimai siekiant kovoti su neteisėtu buvimu – Reglamentavimas, kuriuo, be kita ko, patikrinimų dažnumas siejamas su tam tikromis sąlygomis ir garantijomis.

Teisingumo Teismas konstatavo:

A. Adil, tvirtinantis esąs Afganistano pilietis, sustabdytas 2012 m. kovo 28 d. Nyderlandų Karališkajai vidaus reikalų tarnybai atliekant mobilųjį saugumo patikrinimą (*Mobiel Toezicht Veiligheid*, toliau – ir MTV patikrinimas) bendrovės *Eurolines* autobuse, kuriuo jis vyko kaip keleivis. Sustabdymo vieta – iš Vokietijos einanti greitkelio A67/E34 juosta Venlo savivaldybės (Nyderlandai) teritorijoje (21 punktas). Iš 2012 m. kovo 28 d. protokolo dėl sustabdymo, perdavimo ir laikymo buvo matyti, kad MTV patikrinimas atliktas vadovaujantis 2000 m. nutarimo 4.17a straipsniu ir remiantis su neteisėtu buvimu šalyje kirtus sieną susijusia informacija ar patirtimi, kad sustabdymo vieta yra 20 km nuo sausumos sienos su Vokietija ruože, kad kovo mėn. šioje vietoje įvyko vienas ar daugiau MTV patikrinimų, trukusių iš viso 54 val. 38 min., kad sustabdymo dieną šioje vietoje atliktas vienas ar daugiau 1 valandos trukmės patikrinimų ir kad per juos faktiškai sustabdyti du per šią vietą judėję automobiliai (22 punktas).

2012 m. kovo 28 d. nutarimu *A. Adil* skirtas administracinis sulaikymas pagal Užsieniečių įstatymo 59 straipsnio 1 dalies b punktą (23 punktas). *A. Adil* kreipėsi į *Rechtbank's-Gravenhage* su skundu dėl jo sustabdymo ir sprendimo skirti administracinį sulaikymą ir nurodė, kad MTV patikrinimas yra draudžiamas Reglamento Nr. 562/2006 20 straipsniu kaip sienų kontrolė. Jis, be kita ko, nurodė, kad patikrinimas atliktas neįtariant jokio neteisėto buvimo šalyje (24 punktas).

Dėl patikrinimų, kuriais pasienio ir migracijos tarnybų pareigūnams leidžiama tikrinti asmenų tapatybę, pilietybę ir buvimo šalyje teisėtumą pasienio su kitomis valstybėmis Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo susitariančiosiomis šalimis ruože

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės norėjo sužinoti, ar Reglamento Nr. 562/2006 20 ir 21 straipsnius reikia aiškinti kaip nedraudžiančius nacionalinės teisės aktų, kaip antai nagrinėjamų pagrindinėje byloje, kuriais valstybės sienų apsaugos ir migracijos pareigūnams leidžiama rengti patikrinimus 20 kilometrų ruože nuo valstybės narės sausumos sienos su 1985 m. birželio 14 d. Konvencijos dėl Šengeno susitarimo, sudaryto tarp Benilukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos Vyriausybių dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo, įgyvendinimo (toliau – KĮŠS) valstybe nare, siekiant įsitikinti, kad sustabdyti asmenys tenkina atitinkamoje valstybėje narėje nustatytas teisėto buvimo šalyje sąlygas, jei šie patikrinimai atliekami remiantis su neteisėtu buvimu patikrinimo vietose susijusia bendro pobūdžio informacija ir patirtimi, jei siekiant surinkti atitinkamos srities bendro pobūdžio informaciją ir praktiką pakanka ribotų patikrinimų ir jei numatyti šių patikrinimų atlikimo, visų pirma jų išsamumo ir dažnio, apribojimai (38 punktas).

Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad SESV 67 straipsnio 2 dalyje, skirtoje su laisve, saugumu ir teisingumo erdve susijusiai ESS V antraštinei daliai, numatyta, jog Sąjunga užtikrina, kad nebus asmenų kontrolės jiems kertant vidaus sienas. SESV 77 straipsnio 1 dalies a punkte nurodyta, kad Sąjunga kuria politiką, siekdama užtikrinti, kad nebūtų jokios asmenų, neatsižvelgiant į jų pilietybę, kontrolės jiems kertant vidaus sienas (48 punktas). Reglamento Nr. 562/2006 1 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad kontrolės kertant vidaus sienas panaikinimas yra SESV 26 straipsnyje įtvirtinto Sąjungos tikslo sukurti vidaus sienų neturinčią erdvę, kurioje užtikrinamas laisvas asmenų judėjimas, sudėtinė dalis (49 punktas). Sąjungos teisės aktų leidėjas įgyvendino šią kontrolės kertant vidaus sienas panaikinimo dalį EB 62 straipsnio, vėliau tapusio SESV 77 straipsniu, pagrindu priėmęs Reglamentą Nr. 562/2006, kuriuo, kaip numatyta jo 22 konstatuojamojoje dalyje, siekiama plėtoti Šengeno teisyną. Šio reglamento III antraštinėje dalyje įtvirtintos vidaus sienų kirtimą reglamentuojančios Bendrijos taisyklės (50 punktas).

Reglamento Nr. 562/2006 20 straipsnyje nustatyta, kad vidaus sienas galima kirsti bet kurioje vietoje, ir jas kertantys asmenys, nepaisant jų pilietybės, kertant sieną netikrinami. Šio reglamento 2 straipsnio 10 punkte „patikrinimai kertant sieną“ apibrėžti kaip sienos perėjimo punktuose atliekami patikrinimai, skirti užtikrinti, kad asmenims būtų leidžiama atvykti į valstybių narių teritoriją arba iš jos išvykti (51 punktas).

SESV 72 straipsnyje numatyta, kad ESS V antraštinė dalis neatleidžia valstybių narių nuo pareigos palaikyti viešąją tvarką ir užtikrinti vidaus saugumą (52 punktas). Šiuo atžvilgiu Reglamento Nr. 562/2006 21 straipsnio a punkte nurodyta, kad kontrolės kertant vidaus sienas panaikinimas neturi įtakos valstybės narės kompetentingų institucijų naudojimuisi policijos įgaliojimais pagal nacionalinę teisę, jei naudojimas šiais įgaliojimais neturi patikrinimams kertant sieną lygiavertio poveikio, ir kad tai taikoma ir pasienio ruožuose (53 punktas). Šioje Reglamento Nr. 562/2006 nuostatoje patikslinama, kad naudojimas policijos įgaliojimais negali būti laikomas lygiavertiu patikrinimams kertant sieną, kai policijos priemonės nėra skirtos sienų kontrolei, yra grindžiamos bendra policijos informacija ir patirtimi, susijusia su galimomis grėsmėmis visuomenės saugumui, jomis pirmiausia siekiama kovoti su tarpvalstybiiniu nusikalstamumu, jos parengtos ir vykdomos aiškiai skirtingai nuo sistemingų asmenų patikrinimų kertant išorės sienas ir galiausiai vykdomos kaip patikrinimai vietoje (54 punktas).

Dėl patikrinimų, kaip antai MTV patikrinimai, kurie pagal Užsieniečių įstatymo 50 straipsnio 1 dalį atliekami 2000 m. nutarimo 4.17a straipsnyje nustatyta tvarka, visų pirma reikia manyti, kad jie atliekami ne prie sienų arba ne sienos kirtimo momentu, o nacionalinėje teritorijoje (55 punktas). Darytina išvada, kad šie patikrinimai yra ne patikrinimai kertant vidaus sienas, kurie draudžiami Reglamento Nr. 562/2006 20 straipsniu, bet patikrinimai valstybės narės teritorijoje, minimi šio reglamento 21 straipsnyje (56 punktas).

Toliau Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar patikrinimai teritorijoje, suplanuoti ir atlikti kaip MTV patikrinimai, bet kuriuo atveju draudžiami pagal Reglamento Nr. 562/2006 21 straipsnio a punktą. Taip būtų tuo atveju, jei šių patikrinimų realus poveikis būtų lygiavertis patikrinimams kertant sieną (57 punktas). Šiuo atžvilgiu papildomai nurodyta, kad Užsieniečių įstatymo 50 straipsnio 1 dalyje numatyti patikrinimai specialiuose pasienio ruožuose ir patikrinimai kitoje nacionalinės teritorijos dalyje. Iš Teisingumo Teismui pateiktos informacijos, kuri buvo paaiškinta per teismo posėdį, matyti, kad nors šių dviejų rūšių tikrinimų tikslas yra tapatus – kovoti su neteisėtu buvimu šalyje, patikrinimai ne pasienio ruože atliekami turint pagrįstą įtarimą, jog šalyje esama neteisėtai. Per MTV patikrinimus pagal 2000 m. nutarimo 4.17a straipsnį sieną kirtę asmenys gali būti stabdomi remiantis su neteisėtu buvimu šalyje susijusia informacija arba patirtimi, neturint tokių įtarimų (58 punktas).

Nagrinėjamu atveju iš Teisingumo Teismui pateiktos informacijos, kurią patikrinti turi nacionalinis teismas, buvo matyti, kad MTV patikrinimų tikslai pagal tam tikrus esminius kriterijus skiriasi nuo patikrinimų kertant sieną (60 punktas). Pagal Reglamento Nr. 562/2006 2 straipsnio 9–11 punktus patikrinimai kertant sieną skirti, pirma, užtikrinti, kad asmenims būtų leidžiama atvykti į valstybės narės teritoriją arba iš jos išvykti, ir, antra, užkirsti kelią asmenims išvengti patikrinimų kertant sieną. Šie patikrinimai gali būti atliekami sistemškai (61 punktas). Tačiau Nyderlandų teisės aktuose numatyti patikrinimai skirti nustatyti sustabdyto asmens tapatybę, pilietybę ir (arba) teisę gyventi šalyje pirmiausia siekiant kovoti su neteisėtu buvimu šalyje. Jie atliekami pasirinktinai, siekiant nustatyti neteisėtai šalyje esančius asmenis ir užkirsti kelią neteisėtai imigracijai, to paties tikslo siekiama visoje Nyderlandų teritorijoje atliekamais patikrinimais, nors pasienio ruožuose vadovaujamosi specialiomis šių patikrinimų atlikimo nuostatomis (62 punktas).

Reglamento Nr. 562/2006 21 straipsnio c punkte nurodyta, kad kontrolės kertant vidaus sienas panaikinimas neturi įtakos valstybės narės galimybei nacionalinėje teisėje nustatyti pareigą turėti ir

nešiotis kelionės ir tapatybės dokumentus, taigi ir tapatybės patikrinimus siekiant užtikrinti, kad šios pareigos būtų laikomasi (63 punktas). Aplinkybė, kad tapatybės patikrinimais pagal Užsieniečių įstatymo 50 straipsnio 1 dalį, atliekamais 2000 m. nutarimo 4.17a straipsnio tvarka, pirmiausia siekiama kovoti su neteisėtu buvimu šalyje kirtus sieną ir kad Reglamento Nr. 562/2006 21 straipsnio a punkte šis tikslas nenurodytas *expressis verbis*, taip pat nereiškia, kad sienų kontrolės tikslas pažeidžia šią nuostatą (64 punktas). Viena vertus, šioje nuostatoje nenumatytas nei išsamus sąlygų, kurias turi atitikti policijos priemonės, kad nebūtų laikomos turinčiomis patikrinimams kertant sieną lygiavertį poveikį, sąrašas, nei išsamus tikslų, kurių galima siekti policijos priemonėmis, sąrašas. Tokį aiškinimą patvirtina Reglamento Nr. 562/2006 21 straipsnio a punkto antrame sakinyje pavartoti žodžiai „visų pirma“ ir 21 straipsnio a punkto ii papunktyje pavartotas žodis „pirmiausia“ (65 punktas). Kita vertus, nei SESV 79 straipsnio 1 dalis ir 2 dalies c punktas, kuriuose numatyta, kad Sąjunga kuria bendrą imigracijos politiką, kuria, be kita ko, siekiama neteisėtos imigracijos ir gyvenimo šalyje neturint leidimo prevencijos, nei Reglamentas Nr. 562/2006 nepanaikina valstybių narių kompetencijos kovos su neteisėta imigracija ir neteisėtu buvimu šalyje srityje, net jei akivaizdu, kad jos savo teisės aktus šioje srityje turi pakeisti taip, kad būtų paisoma Sąjungos teisės (šiuo atžvilgiu žr. 2011 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *Achughbaban*, C-329/11, dar nepaskelbto Rinkinyje, 30 ir 33 punktus). Reglamento Nr. 562/2006 21 straipsnio a–d punktų ir SESV 72 straipsnio nuostatos patvirtina, kad patikrinimų kertant vidaus sienas panaikinimas nepakeitė valstybių narių atsakomybės už viešosios tvarkos palaikymą ir vidaus saugumo užtikrinimą (66 punktas). Darytina išvada, kad kovos su neteisėtu buvimu šalyje tikslas, kurio siekiama Nyderlandų teisės aktais, nereiškia, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamų MTV patikrinimų poveikis lygiavertis Reglamento Nr. 562/2006 21 straipsnio a punkto draudžiamų patikrinimų kertant sieną poveikiui (67 punktas). Pagal Reglamento Nr. 562/2006 21 straipsnio a punkto ii papunktį policijos priemonės, grindžiamos bendra policijos tarnybų informacija ir patirtimi, susijusia su galimomis grėsmėmis visuomenės saugumui, negali būti laikomos turinčiomis tokį poveikį (72 punktas).

Tačiau Teisingumo Teismas pabrėžė, jog kuo daugiau yra galimų lygiavertį poveikį, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 562/2006 21 straipsnio a punktą, patvirtinančių požymių, susijusių su pasienio ruože atliekamų patikrinimų tikslu, šių patikrinimų vykdymo teritorija, skirtingais šių patikrinimų ir kitoje atitinkamos valstybės narės teritorijos dalyje atliekamų patikrinimų pagrindais, tuo griežtesnius patikslinimus ir apribojimus valstybių narių vykdomam naudojimuisi policijos įgaliojimais pasienio ruože reikia numatyti ir tuo griežčiau jų laikytis norint nepakenkti ESS 3 straipsnio 2 dalyje, SESV 26 straipsnio 2 dalyje ir 67 straipsnio 1 dalyje įtvirtintam ir Reglamento Nr. 562/2006 20 straipsnyje numatytam tikslui panaikinti vidaus sienų kontrolę (75 punktas). Šiuo atžvilgiu būtini reikalavimai turėtų būti pakankamai tikslūs ir išsamūs, kad būtų galima patikrinti tiek tai, ar egzistuoja poreikis atlikti patikrinimą, tiek tai, kokių patikrinimo priemonių leidžiama imtis konkrečiu atveju (76 punktas). Kalbant apie šiuos reikalavimus, pirmiausia reikia priminti, kad, kaip matyti iš šio sprendimo 60–67 punktų, MTV patikrinimų tikslas nėra sienų kontrolė (77 punktas). Be to, MTV patikrinimai grindžiami, kaip tai numatyta Reglamento Nr. 562/2006 21 straipsnio a punkto ii papunktyje, bendra policijos tarnybų informacija ir patirtimi neteisėto buvimu šalyje kirtus sieną srityje. Policijos priemonės, skirtos kovai su neteisėtu buvimu šalyje, nesvarbu, ar ją laikysime viešosios tvarkos, ar visuomenės saugumo dalimi, kaip matyti iš šio sprendimo 65 punkto, gali patekti į šią nuostatą numatytų sąlygų taikymo sritį. Pareiga grįsti MTV patikrinimus tokia informacija ir patirtimi turėtų padėti sustiprinti atliekamų patikrinimų atrankinį pobūdį (78 punktas).

Galiausiai MTV patikrinimai, kaip tai numatyta Reglamento Nr. 562/2006 21 straipsnio a punkto ii papunktyje, atliekami akivaizdžiai kitaip nei sistemiški asmenų patikrinimai jiems kertant Sąjungos išorės sienas (79 punktas). MTV patikrinimai atliekami pasienio su Belgija ir Vokietija ruožo sausumos ir vandens keliuose, be to, vadovaujantis 2000 m. nutarimo 4.17a straipsnio 5 dalimi, ne ilgiau nei nurodytą valandų kiekį per mėnesį ir per dieną ir tikrinama tik dalis šiais sausumos ir vandens keliais vykstančių transporto priemonių (80 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendė:

2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 562/2006, nustatančio taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas), 20 ir 21 straipsnius reikia aiškinti taip, kad jais nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriais valstybės sienos apsaugos ir migracijos pareigūnams leidžiama rengti patikrinimus 20 kilometrų ruože nuo valstybės narės sausumos sienos su 1985 m. birželio 14 d. Konvencijos dėl Šengeno susitarimo, sudaryto tarp Beniliksų ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos Vyriausybės dėl laisvėsniško jų bendrų sienų kontrolės

panaikinimo, įgyvendinimo valstybe nare siekiant įsitikinti, kad sustabdyti asmenys tenkina atitinkamoje valstybėje narėje nustatytas teisėto buvimo šalyje sąlygas, jei šie patikrinimai atliekami remiantis su neteisėtu buvimu patikrinimo vietose susijusia bendro pobūdžio informacija ir patirtimi, jei siekiant surinkti atitinkamos srities bendro pobūdžio informaciją ir praktiką pakanka ribotų patikrinimų ir jei numatyti šių patikrinimų atlikimo, visų pirma jų išsamumo ir dažnio, apribojimai.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0278:LT:HTML>

SOCIALINĖ POLITIKA

2012 m. liepos 5 d. prejudicinis sprendimas byloje *Torsten Hörnfeldt prieš Posten Meddelande AB* (C-141/11)

Terminai: Vienodas požiūris užimtumo ir profesinėje srityje – Diskriminacijos dėl amžiaus draudimas – Nacionalinės teisės aktai, kuriais suteikiama besąlyginė teisė dirbti iki 67 metų amžiaus ir leidžiamas savaiminis darbo sutarties nutūkimas mėnesio, kurį darbuotojas sulaukia šio amžiaus, pabaigoje – Neatsižvelgimas į senatvės pensijos dydį.

Teisingumo Teismas konstatavo:

T. Hörnfeldt pradėjo dirbti *Postverket* (pašto paslaugų tarnyba), kuri tuo metu taip vadinosi, 1989 metais. Nors *T. Hörnfeldt* kelis kartus prašė leisti dirbti daugiau, jis nuo 1989 m. iki 2006 m. dirbo tik vieną dieną per savaitę kaip pagal valandinę grafiką dirbantis darbuotojas. Nuo 2006 m. iki 2008 m. *T. Hörnfeldt* dirbo 75 % visos darbo dienos. Nuo 2008 m. spalio 11 d. iki 2009 m. gegužės 31 d. jis dirbo pagal neterminuotą darbo sutartį 75 % visos darbo dienos (12 punktas). *T. Hörnfeldt* 67 metai suėjo 2009 m. gegužės 15 d. ir jo darbo sutartis pasibaigė paskutinę šio mėnesio dieną taikant Įstatymą (1982:80) dėl darbo apsaugos ir darbo sąlygų (*lagen (1982:80) om anställningsskydd*, SFS 1982, Nr. 80; toliau – LAS) ir kolektyvinėje sutartyje, kuria remiantis ji buvo sudaryta, įtvirtintą 67 metų taisyklę. Senatvės pensijos, kurią jis nuo tol gauna, dydis yra 5 847 SEK per mėnesį, atskaičiavus mokesčius (13 punktas). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateiktu ieškiniu *T. Hörnfeldt* prašė atšaukti darbo sutarties nutrukimą motyvuodamas tuo, kad 67 metų taisyklė yra neteisėta diskriminacija dėl amžiaus (14 punktas). Šiomis aplinkybėmis *Södertörns tingsrätt* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir Teisingumo Teismui pateikti prejudicinius klausimus.

Dėl nacionalinės teisės aktų, kuriais suteikiama besąlyginė teisė dirbti iki 67 metų amžiaus ir leidžiamas savaiminis darbo sutarties nutūkimas mėnesio, kurį darbuotojas sulaukia šio amžiaus, pabaigoje, teisėtumo

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausė, ar Direktyvos 2000/78 6 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą reikia aiškinti taip, kad ja draudžiama nacionalinė priemonė, kaip antai nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, kuria leidžiama darbdaviui nutraukti darbo sutartį su darbuotoju remiantis vieninteliu motyvu, kad šis sulaukė 67 metų amžiaus, ir kuria neatsižvelgiama į senatvės pensijos, kurią gaus suinteresuotasis asmuo, dydį (19 punktas).

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš Direktyvos 2000/78 6 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos matyti, jog skirtingas vertinimas dėl amžiaus nėra diskriminacija, jei pagal nacionalinę teisę jį objektyviai ir tinkamai pateisina teisėtas tikslas, būtent – teisėti užimtumo, darbo rinkos ir profesinio mokymo politikos tikslai, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis (21 punktas). Siekiant atsakyti į pateiktus klausimus, reikia išsiaiškinti, ar 67 metų taisyklę pateisina teisėtas tikslas ir ar priemonės, kurių imtasi siekiant šio tikslo, yra tinkamos ir būtinos (22 punktas).

Teisingumo Teismas, įvertinęs šalių argumentus, pažymėjo, jog iš tiesų, viena vertus, galima pripažinti, kad 67 metų taisyklė, kuria nustatoma teisė dirbti iki šio amžiaus, leidžia sumažinti kliūtis tiems, kurie nori dirbti po šešiasdešimt penktojo gimtadienio, suderinti senatvės pensijų sistemą su atsižvelgimu į per visą profesinę karjerą gautas pajamas principu, prisitaikyti prie demografinių pokyčių ir išvengti darbo jėgos trūkumo rizikos (33 punktas). Kita vertus, taip pat gali būti pripažinta, kad 67 metų taisyklė, leidžianti darbdaviui nutraukti darbo sutartį, kai darbuotojas sulaukia tokio amžiaus, leidžia

išvengti darbo sutarties nutraukimo darbuotojus dėl jų vyresnio amžiaus žeminančiomis sąlygomis. Taip pat galima pripažinti, kad, atsižvelgiant į situaciją nagrinėjamoje darbo rinkoje ar atitinkamoje įmonėje, kai numatytas darbuotojų skaičius yra ribotas, ši taisyklė leidžia palengvinti jaunimo patekimą ir (arba) išsaugojimą darbo rinkoje (34 punktas).

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausė dėl būtino savaiminio darbo sutarties nutrūkimo mechanizmo, numatyto LAS 33 straipsnyje, pobūdžio tiek, kiek jis nenumato, kad galima atsižvelgti į senatvės pensijos, kurią gaus suinteresuotasis asmuo, dydį (35 punktas). T. Hörnfeldt šiuo aspektu pažymėjo, kad ilgą laikotarpį dirbo ne visą darbo dieną, todėl jo buvimas darbo rinkoje buvo labai trumpas, vadinasi, nedidelė jo senatvės pensija yra nepagrįsta. Jei jo darbo sutartis būtų pratęsta dvejiems ar trejiems metams, jis galėtų padidinti savo senatvės pensiją apie 2 000 SEK per mėnesį. Todėl T. Hörnfeldt tvirtino, kad 67 metų taisyklės išimtis turėtų būti taikoma darbuotojams, kurie, kaip ir jis, nori ir toliau dirbti (36 punktas).

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad diskriminacijos dėl amžiaus draudimas, skelbiamas Direktyvoje 2000/78, turi būti aiškinamas atsižvelgiant į teisę dirbti, kuri įtvirtinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 15 straipsnio 1 dalyje. Iš to matyti, kad ypatingas dėmesys turi būti kreipiamas į vyresnio amžiaus darbuotojų dalyvavimą profesiniame, taip pat ekonominiame, kultūriniame ir socialiniame gyvenime. Šių asmenų dalyvavimu aktyviame gyvenime skatinama darbo jėgos įvairovė, kuri yra Direktyvos 2000/78 25 konstatuojamojoje dalyje pripažintas tikslas. Be to, taip prisidedama prie darbuotojų galimybių realizacijos ir atitinkamų darbuotojų gyvenimo kokybės, o tai atitinka Sąjungos teisės aktų leidėjo lūkesčius, išdėstytus šios direktyvos 8, 9 ir 11 konstatuojamosiose dalyse (37 punktas).

Siekiant išnagrinėti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama priemonė viršijama tai, kas būtina, kad būtų pasiekti užsibrėžti tikslai, ir ar daroma pernelyg didelė žala darbuotojų, kuriems suėjo 67 metai, interesams, šią priemonę reikia vertinti atsižvelgiant į teisės aktų sistemą, kurioje ji taikoma, ir įvertinti tiek galimą žalą asmenims, kuriems ji taikoma, tiek naudą, kurią bendrai gauna visuomenė ir pavieniai jos nariai (38 punktas).

Dėl šio aspekto visų pirma reikia pažymėti, kad 67 metų taisyklė suteikia socialiniams partneriams galimybę individualiomis sutartimis, kolektyviniais susitarimais ar sutartimis pasinaudoti savaiminio darbo sutarties nutrūkimo mechanizmu tik darbuotojams sulaukus 67 metų, nes LAS 32bis straipsniu draudžiama numatyti privalomą išėjimo į pensiją amžių, kuris būtų mažesnis nei 67 metai. Taip šiuo straipsniu darbuotojui suteikiama besąlyginė teisė tęsti profesinę veiklą iki šešiasdešimt septintojo gimtadienio, be kita ko, kad jis padidintų pajamas, kurių pagrindu bus apskaičiuota jo senatvės pensija, ir taip padidintų pensijos dydį (39 punktas).

Antra, darbo sutarties nutrūkimas remiantis tokia priemone, kokia numatyta LAS 33 straipsnyje, savime nepriverčia asmenų, kuriems ji taikoma, galutinai pasitraukti iš darbo rinkos. Viena vertus, šiame straipsnyje nenustatyta privaloma automatinio išėjimo į pensiją tvarka. Juo numatytos sąlygos, kuriomis darbdavys gali nukrypti nuo diskriminacijos dėl amžiaus draudimo principo ir nutraukti darbuotojo darbo sutartį remdamasis tuo, kad jam suėjo 67 metai (40 punktas). Kita vertus, Švedijos vyriausybė tvirtino, kad jei darbdavys nutraukė darbo sutartį, jis atitinkamam darbuotojui gali pasiūlyti terminuotą darbo sutartį. Taigi darbdavys ir darbuotojas gali laisvai susitarti dėl šios sutarties trukmės ir prireikus ją atnaujinti (41 punktas).

Trečia, 67 metų taisyklė negrindžiama vien konkrečiu amžiumi, bet iš esmės ja atsižvelgiama į aplinkybę, kad darbuotojai, pasibaigus profesinei karjerai, turi teisę kaip piniginę kompensaciją senatvės pensijos forma gauti keičiamąsias pajamas (42 punktas).

Ketvirta, iš Teisingumo Teismui pateiktų pastabų buvo matyti, kad tie, kas negali pasinaudoti senatvės pensija, susijusia su pajamomis, arba kai ji yra nedidelė, gali gauti senatvės pensiją bazinio atlyginimo nuo 65 metų, garantuojamos pensijos, būsto pašalpos ir (arba) senatvės išmokos forma (44 punktas).

Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, o viso to tikslumą privalo patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, negalima pagrįstai tvirtinti, kad Direktyva 2000/78 draudžiama tokia nacionalinė priemonė, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje (46 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendė:

2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, 6 straipsnio 1 dalies antra pastraipa turi būti aiškinama taip, kad ja nedraudžiama tokia nacionalinė priemonė, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, kuria darbdaviui leidžiama nutraukti darbuotojo darbo sutartį remiantis vien tuo, kad jis sulaukė 67 metų amžiaus, ir kuria

neatsižvelgiama į senatvės pensijos, kurią gaus suinteresuotasis asmuo, dydį, nes ją objektyviai ir tinkamai pateisina teisėtas tikslas, susijęs su užimtumo ir darbo rinkos politika, ir ji yra tinkama ir būtina priemonė jam pasiekti.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62011CJ0141:LT:HTML>